

VARUFÖRSÖRJNINGSPÅN

JOKKMOKK

Reviderad och beslutat av kommunfullmäktige 2021-04-26, § 29

Förord

Den senaste varuförsörjningsplanen reviderades år 2015 och beslutades av kommunfullmäktige 23 februari 2015.

Sedan 2015 har bland annat antalet handlare förändrats negativt, då affären i Porjus har lagts ner. befolkningen har minskat och sättet att tanka bilar på har förändrats. Därför gav kommunstyrelsens arbetsutskott uppdraget att revidera den tidigare planen.

Syfte

Det övergripande syftet med varuförsörjningsplanen är att tillgodose behovet av nöjaktig dagligvaru- samt drivmedelsförsörjning för kommuninvånarna i kommunens alla delar.

Syftet är också att planen ska vara ett bedömningsunderlag vid ansökningar från butikerna/privatpersonerna i kommunerna om kommersiellt stöd till varuförsörjning i de glest befolkade områdena.

1. Varuförsörjning

Dagligvaruhandeln har under senare tid varit i förvandling, vilket beror på befolkningsminskningen i kommunen. Från att det funnits en dagligvaruaffär i de minsta byarna så finns det numera enbart i de två största, Jokkmokk och Vuollerim samt en mindre i Kåbdalis.

Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygd

Det finns ett antal olika ekonomiska stöd för att kunna upprätthålla service i alla olika delar av vårt land. Några av dem hanteras av Region Norrbotten som servicebidrag, särskilt driftstöd och visst stöd för hemsändningsbidrag. Stöd till investeringar hanteras av Länsstyrelsen/Jordbruksverket. Underlaget till prioriteringarna är RSP 2014-2018 med kompletteringar gjorda av region Norrbotten och gäller t.o.m. 2021.

Hemsändningsbidrag

Hemsändningsbidrag lämnas till kommuner som helt eller delvis bekostar hemsändning till vissa hushåll av dagligvaror. Bidraget som kommunen kan erhålla är högst hälften av nettoutgiften och får inte överstiga 100 kr per hushåll och hemsändningstillfälle. Det innebär att om kostnaden för hemsändningen är 300 kr kan kommunen som max få tillbaka 100 kronor i bidrag.

Investeringsbidrag

Stöd kan beviljas för investeringar i dagligvarubutiker, drivmedelsanläggningar och servicepunkter. Stöd upp till 50% av utgifterna som ger rätt till stöd. Finns, i vissa fall, stöd för upp till 90% av utgifterna som ger rätt till stöd om man investerar i förbättrad tillgänglighet, startar upp en nedlagd butik, investerar för att förbättra miljön och klimatet

Servicebidrag

Servicebidrag kan man få vid tillfälliga lönsamhets- och likviditetsproblem. Syftet med stödet är att, om möjligt, förhindra en nedläggning av butiker som är viktiga för varuförsörjningen. Stödet lämnas i högst tre år och högsta summan företaget kan få är 250 000 kr/år.

Särskilt driftstöd

Stödet kan erhållas till den dagliga driften förutsatt att försäljningsstället har ett mångsidigt utbud av dagligvaror som

- Är beläget mer än 15 km från annat försäljningsställe
- Har fasta lokaler som har öppet året runt
- Har en nettoomsättning som uppgår till HÖGST 11 miljoner kronor.

Stödet kan ges med högst 300 000 kr/år och försäljningsställe.

Stöden - förutom hemsändningsbidraget - söks av respektive företag.

Serviceutbud

Det behövs en viss grundläggande nivå på utbudet för att verksamhet ska kunna drivas. I det regionala serviceprogrammet (RSP) talar man om dagligvaror, drivmedel men också om varutransporter och kontanthantering. I kompletteringarna till serviceprogrammet som gjorts av region Norrbotten har även lagts till;

- Fortsatt bredbandsutbyggnad
- Digitala lösningar för serviceutveckling
- Inplastning av cisterner hos drivmedelsstationer för att de ska stämma med kommande miljöregler.
- Stöd till glesbygdsbutiker för investeringar i frys- och kylanläggningar som uppfyller de nya lagkraven för kylmedia.

Betaltjänster/kontanthantering/ Bredband

I kompletteringen till RSP menar man att det behövs stöd till bl.a. utbyggnad av bredband så att glesbygdens anslutningar närmar sig samma antal som för länets tätorter (38% resp 75%) Samt att ge stöd till ombud för betaltjänstlösningar för ombud där marknaden inte kan tillgodose samhällets behov.

Jokkmokks kommun är till ytan en mycket stor kommun och just kontanthantering är ett problem för de mest glest befolkade delarna i kommunen. Kommunen skulle gärna se ökade möjligheter för uttag av kontanter. Som exempel kan nämnas att Jokkmokks kommun menar att det är viktigt att inlösen av bankavir underlättas.

Gods- och kollektivtrafik

Kollektivtrafiken är mycket viktig för näringslivets post- och godstransporter samt för besöksnäringen. Varudistributionen för dagligvarubutiker och andra entreprenörer på landsbygden har blivit alltmer ansträngd. Enligt kompletteringarna till RSP:n menar regionen att det är viktigt att utveckla och testa nya transportsystem och logistiklösningar som ökar servicetillgängligheten. Exempel är samordnade transportlösningar och arbetet som regionen är inblandad i projektet Predictive Movement.

Drivmedel / Elbilsaddning

Trafikverket har aviserat att man kommer att bekosta ett antal laddningsstolpar till elbilar i länet, varav fyra i Jokkmokks kommun. Det förutsätter dock att det finns intresserade företag som vill sköta driften av dem. Förhoppningsvis kommer dessa att vara på plats under 2021.

Drivmedelsmarknaden har förändrats, huvudorsaken anses vara den låga lönsamheten. Inte lönsamma försäljningsställen avvecklas eller görs om till obemannade stationer.

Besöksnäringen

När det bofasta kundunderlaget minskar blir butikerna mer beroende av besökarna till kommunen

2. Nulägesbeskrivning

Befolkningsutveckling

Jokkmokks kommun har en stor totalyta, som Skåne, Blekinge och Halland tillsammans, till ytan den näst största kommunen i Norrbotten. Befolkningen har minskat succesivt sedan 50-talet och var 4851 invånare den sista december 2020. Under 0,3 personer/kvadratkilometer. Befolkningsutvecklingen har en tydlig nedåtgående trend. De framskrivningar som SCB gjort visar på att 2030 kommer befolkningen vara 4387 invånare.

Hemsändning

Hemsändning innebär att dagligvaror distribueras till personer som inte själv eller med hjälp av anhörig kan handla dagligvaror. Till butiken som ordnar med hemsändning av varor har tidigare utgått 50 kr/försändelse samt att kommunen betalar fraktkostnaden för hemsändningen och kan i sin tur, i efterskott, ansöka om hemsändningsbidrag från Region Norrbotten. Detta bidrag uppgår idag till max 100 kr/hushåll/hemsändningstillfälle.

Bestämmelser kring hemsändning

Enligt förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service så kan stöd lämnas till kommuner för att bekosta kommunens hemsändning av dagligvaror till de hushåll som har störst avstånd till eller saknar möjligheter att på annat sätt ta sig till butiken. Bidraget får lämnas endast om sändningen sker på ändamålsenligt sätt och onödiga kostnader. Stödet lämnas med ett belopp som motsvarar högst 50% av kommunens nettoutgift för hemsändningen, dock får det ej överstiga 100 kronor per hushåll och hemsändningstillfälle. Det inkluderar också kostnaden för själva transporten.

Bidraget kan enbart återsökas av kommunen om den totala nettokostnaden uppgår till minst ett halvt prisbasbelopp (år 2021 års prisbasbelopp 47600), alltså 23800 kronor för 21021 och bidraget till kommunen betalas ut årsvis i efterskott.

Tidigare har antalet hemsändningsleveranser minskat något i antal men på grund av Covid-19 epidemin har antalet ökat kraftigt under 2020 då Region Norrbotten tog ett beslut att bidraget kan gälla alla över 70 år under en period – oavsett boendeort eller om de saknar möjlighet att på annat sätt ta sig till butiken.

Huvudman för hemsändningsbidraget är kommunstyrelsen.

För Jokkmokks del se stycke 4

Dagligvarubutiker i kommunen

I Jokkmokks kommun finns 3 dagligvarubutiker, varav två finns i centralorten Jokkmokk och en i Vuollerim. Det finns också en lanthandel i Kåbdalis och i Murjek finns en liten butik i anslutning till tågstationen med ett begränsat utbud.

Till det kan adderas två bensinmackar i centrala Jokkmokk som har ett begränsat dagligvarusortiment.

Drivmedelsförsörjning

I Jokkmokks tätort finns två bensinmackar. I Porjus och Vuollerim finns automatstation I Kåbdalis finns en automatstation utanför lanthandeln och även Årrenjarka Fjällstation har drivmedelsförsäljning.

Jokkmokks kommun har ett flertal företag, bl.a. en mängd renskötsel företag, som är beroende av drivmedel.

Det finns idag ett stort intresse för möjligheten att "tanka" elbilar idag och OKQ8 har idag ett antal laddstolpar för Teslabilar. Finns också två laddstolpar i Jokkmokks tätort samt en laddstolpe i Årrenjarja Fjällby. Trafikverket har initierat ett arbete för att få upp 4 stolpar för snabbladdning i kommunen, förslag på platser är Årrenjarka, Porjus, Kåbdalis och Jokkmokk. För att Trafikverket ska finansiera dessa behöver lokala företagare åta sig att sköta driften av stolparna under fem år. Förhoppningsvis kan dessa vara på plats under 2021.

Sortiment

En sammanställning av butikernas sortiment finns i bilaga 1. Lanthandeln i Kåbdalis och butiken i Murjek har ett mindre sortiment än tätortsbutikerna.

Framtidsbedömning

Några av företagen ser utvecklingspotential och en företagare menade att det är viktigt att företaget överlever eftersom man ser en utveckling som kommer att gynna handeln. Finns flera olika projekt i regionen som arbetar för att kunna nyttja tekniken på ett annat sätt än idag. Bl.a. att kunna ha butiker med självservice, där man använder sig av digitala betalningsmedel och mobilt bankid. I regionen finns redan butiker med detta system. Finns även möjlighet genom olika projekt att till exempel ha varianter på "paketboxar" placerade på lämpliga ställen.

Investeringar/Underhåll

För de små butikerna, som inte äger sina lokaler uppges ett investeringsbehov som man inte rår över. Den lilla butiken i Murjek anser att behovet är stort.

De större aktörerna har mer rådighet över sin egen lokal och investeringar har skett under de sista åren och ICA i Jokkmokks tätort bygger om nu i år, 2021.

Serviceutbud

Se bilaga 1

Kompletterande verksamheter

Samtliga butiker har kompletterande verksamheter. Det kan t.ex gälla paket från olika leverantörer. Se bilaga 2

Tillgång till bredband

Enligt Regionala Serviceprogrammet är det en mycket viktig del att utbyggnaden av bredband ökar, framförallt på landsbygden för att kunna ha andra, digitala, lösningar. Jokkmokks kommun ligger rätt långt framme när det gäller just bredband

Betaltjänster / kontanthantering

Det finns två uttagsautomater inom kommunen. En i Jokkmokk och en i Vuollerim. I Vuollerim finns även en servicebox.

Gods- och kollektivtrafik

Vid transport av hemsändning i Jokkmokks kommun används framförallt ordinarie bussturer. Under Covid-19 pandemin har kommunens personal under en period kört transporter med kommunens bilar. Länstrafiken i Norrbotten har linjer som täcker de större byarna under vardagarna. En linje till Kåbdalis är nedlagd från årsskiftet 20/21 men inlandsbussen 45 passerar vardagar.

Linjen mellan Karats och Jokkmokk är efterfrågestyrd och går att boka dagen innan senast kl 17.00 måndag, onsdag och fredag/vecka. En översikt av bussturerna finns i bilaga 3

Turismens betydelse

Besöksnäringen anser flera av butikerna är av stor betydelse och för en del absolut nödvändig för företagets överlevnad.

3. Målsättning

Jokkmokk kommuns målsättning är att vända den negativa befolkningsutvecklingen. Målet är också att öka inflyttningen för att få en hållbar åldersfördelning och stabila underlag för service och skola (Översiktsplan för Jokkmokks kommun 2011)

Varuförsörjningsplanens målsättning är att, i stort sett, trygga en nöjaktig dagligvaru- och drivmedelsförsörjning på sikt för kommuninnevanorna på landsbygden.

4. Handlingsprogram

Hemsändningsverksamheten

Jokkmokks kommun levererar hemsändning till hushåll som inte själv, eller med hjälp av anhöriga, kan handla dagligvaror och som har minst 15 kilometer till närmaste dagligvarubutik. Hemsändning sker högst en gång per vecka och till privatpersoner (ej företag) folkbokförda i kommunen och endast till folkbokföringsadress.

Hemsändningen ska ske från närmaste butik inom Jokkmokks kommun med lämpligt sortiment av dagligvaror som ett normalhushåll har behov av. Butiksinnehavaren har ansvar för att distribuera varorna på det billigaste och mest ändamålsenliga sättet vilket, i normalfallet, innebär ordinarie bussförbindelse.

Jokkmokks kommun har avtal med 3 dagligvarubutiker idag:

ICA Jokkmokk

Coop Jokkmokk

Coop Vuollerim

Ansökan ska göras till Jokkmokks kommun på därvid anvisad blankett.

Grundregler för hemsändning:

- Fri hemsändning gäller pensionärer som inte själv, eller med hjälp av anhöriga, kan handla i en dagligvarubutik och som är fast boende och folkbokförda på den adress man ansöker om hemsändning till.
- För att vara berättigad till denna service ska samtliga göra skriftlig anmälan till kommunen. Anmälan görs via anvisad blankett.
- Fri hemsändning ska ske från närmaste fasta matvaruaffär och med hänsyn till kommunikationerna, högst en gång/vecka och hushåll.
- Inköp får endast ske i en butik per inköpstillefälle
- Avståndet till närmaste fasta matvaruaffär skall vara minst 15 km.
- Inköpssumman skall överstiga 150 kronor.
- Hemsändning skall ske med användande av reguljära trafikmedel när så är möjligt
- Fri hemsändning avser normalförbrukning av livsmedel för hushållet, dock maximalt 40 kg per försändelse
- Fri hemsändning får ej användas för kommersiell verksamhet
- Av kommunen godkänd matvaruaffär skall teckna hemsändningsavtal
- Den som missbrukar ovanstående regler mister rätten till fri varuhemsändning

Serviceutveckling och kompletterande verksamheter

Förhoppningen att olika projekt som exempelvis DigiBy kan komma att erbjuda andra lösningar för service. Jokkmokks kommun är delaktig i ett par av dessa projekt med förhoppningen att det ska generera i pilotprojekt som i tillsvidarelösningar.

Organisation

Kommunstyrelsen har huvudansvar för varuförsörjningsfrågorna i kommunen och ansvarar för samordning av nödvändiga insatser på tjänstemannanivå.

Miljö- och klimat

Med tanke på transporter så ser Jokkmokks kommun det positivt att det satsas på möjligheter för laddning av elbilar i kommunen.

Hemsändning av varor med kollektiva färdmedel är också det en fördel då det minskar det privata bilåkandet.

Revidering

Varuförsörjningsplanen behöver revideras med jämna mellanrum eftersom nuvarande förhållanden förändras över tid.